УДК 811.111 (410)'342
DOI: https://doi.org/10.18524/2307-4604.2020.1(44).211000

ТЕМПОРАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОСОДІЇ МОВЛЕННЯ НОСІЇВ ДІАЛЕКТУ СКАУЗ

Григораш В. С.
кандидат філологічних наук, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ORCHID 000-0003-0935-940X

Пропоноване дослідження присвячено вивченню темпоральних характеристик мовлення носіїв діалекту скауз, або ліверпульскої англійської, що є поширеною на території графства Мерсісайд у Північно-Західній Англії. Діалект скауз виник у XIX столітті, коли велика кількість ірландських іммігрантів, а також неабияка кількість валлійців оселилися в цьому регіоні Англії. Для ліверпульської англійської характерними є акцентованість мовлення, широкий діапазон тональних підйомів та спадів, а також висхідна інтонація у стверджувальних реченнях. У південній частині Ліверпуля діалект є більш м'яким та ліричним. Ця різниця є найбільш суттєвою у вимовлянні голосних. Промінантною вокалічною рисою діалекту скауз є відсутність дифтонга [єə] та заміна його довгим монофтонгом [ɛ:]. Метою дослідження є визначення просодичних темпоральних особливостей мовлення жителів Ліверпуля з урахуванням їх гендерної та вікової належності. Матеріалом дослідження є аудіозаписи спонтанного мовлення 16 мешканців Ліверпуля. Загальна тривалість аудіозаписів складає 43 хвилини. Дослідження проводилось із урахуванням гендерного та вікового факторів. Інформантів було поділено на 2 гендерні та 2 вікові групи, а саме: «20 – 40 років» і «старші за 40 років». Інструментальний аналіз уможливив визначення таких темпоральних параметрів, як швидкість мовлення та швидкість артикуляції, коефіцієнт паузації та середня тривалість пауз, а також дистрибуція різних за тривалістю видів пауз у мовленні носіїв діалекту скауз. Встановлено, що темпоральними маркерами ліверпульської англійської є збільшення швидкості артикуляції жіночого мовлення порівняно з чоловічим, більша паузальна насиченість жіночого мовлення у віковій групі «20 – 40 років» та чоловічого мовлення в групі «старші за 40 років», превалювання коротких пауз, пауз середньої тривалості та тривалих пауз.

Ключові слова: *діалект скауз, перцептивний аналіз, інструментальний аналіз, швидкість мовлення, швидкість артикуляції.*

ТЕМПОРАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОСОДИИ РЕЧИ НОСИТЕЛЕЙ ДИАЛЕКТА СКАУЗ

Григораш В. С.
кандидат филологических наук, доцент
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

Данное исследование посвящено изучению темпоральных характеристик речи носителей диалекта скауз, или ливерпульского английского, который распространен на территории графства Мерсисайд в Северо-Западной Англии. Диалект скауз возник в XIX веке, когда большое количество ирландских иммигрантов, а также валлийцев поселились в этом регионе Англии. Ливерпульский английский характеризуется акцентированностью речи, широким диапазоном тональных подъемов и спадов, а также восходящей интонацией в утверждениях. В южной части Ливерпуля диалект более мягкий и лиричный. Эта разница наиболее сильно проявляется в произношении гласных. Проминантной вокалической чертой диалекта скауз является отсутствие дифтонга [єə] и замена его длинным монофтонгом [ɛ:]. Целью исследования является определение просодических темпоральных особенностей речи жителей Ливерпуля с учетом их гендерной и возрастной принадлежности. Материалом

исследования являются аудиозаписи спонтанной речи 16 жителей Ливерпуля. Длительность аудиозаписей составляет 43 минуты. Исследование проводилось с учетом гендерного и возрастного факторов. Информанты были разделены на 2 гендерные и 2 возрастные группы, а именно: «20 – 40 лет» и «старше 40 лет». С помощью инструментального анализа определены такие параметры, как скорость речи и скорость артикуляции, коэффициент паузации и средняя продолжительность пауз, а также дистрибуция различных по продолжительности видов пауз в речи носителей диалекта скауз. Установлено, что темпоральными маркерами ливерпульского английского являются увеличение скорости артикуляции женской речи по сравнению с мужской, большая паузальная насыщенность женской речи в возрастной группе «20 – 40 лет» и мужской речи в группе «старше 40 лет», превалирование коротких пауз, пауз средней продолжительности и длительных пауз.
Ключевые слова: *диалект скауз, перцептивный анализ, инструментальный анализ, скорость речи, скорость артикуляции.*

TEMPORAL PROSODIC PECULIARITIES OF DIALECT SCOUSE SPEAKERS

Hryhorash V.
PhD, associate professor
Odessa I. I. Mechnikov National University

The article investigates temporal characteristics of Scouse dialect speech, or Liverpool English, which is spread in the county of Merseyside in the North West of England. Scouse originated in the 19th century when a large number of Irish immigrants, as well as a fair number of Welshmen, settled in this region of England. Scouse is characterized by the accentuation of speech, a wide range of tonal rises and falls and rising intonation in declarative sentences. In southern Liverpool, the dialect is softer and more lyrical. This difference is most significant in the pronunciation of vowels. The prominent vocal feature of the Scouse dialect is the absence of a diphthong [ɛə] and its replacement by a long monophthong [ɛ:]. The aim of the study is to determine the prosodic temporal features of the speech of the residents of Liverpool, taking into account their gender and age. The material of the study is audio recordings of spontaneous speech of 16 Liverpool residents. The total duration of audio recordings is 43 minutes. The study has been conducted taking into account gender and age factors. The interviewees have been divided into 2 gender and 2 age groups, namely: "20 – 40 years" and "over 40 years". The instrumental analysis has made it possible to determine such temporal parameters as speech rate and articulation rate, pausation coefficient and average duration of pauses, as well as the distribution of different types of pauses in the Scouse speech. It has been suggested that the temporal markers of Liverpool English are an increase in the articulation rate of female speech compared to male one, greater pause saturation of female speech in the age group "20 – 40 years" and male speech in the group "over 40 years", the prevalence of short pauses, pauses of medium duration and long pauses.
Key words: *Scouse, perceptual analysis, instrumental analysis, speech rate, articulation rate.*

Вступ. Сучасна англійська мова розглядається як складний комплекс національних варіантів і діалектів, кожен з яких виділяється не тільки специфічними лексико-граматичними і фонетико-фонологічниими засобами, але й роллю, яку він відіграє у формуванні національної ідентичності.

Діалект скауз (Scouse), відомий також як ліверпульска англійська (Liverpool English), поширений на території графства Мерсісайд у Північно-Західній Англії. Територія розповсюдження діалекту скауз простягається до Флінтширу в Уельсі на півдні, Ранкорна в Чеширі на сході та Скельмерсдейла в Західному Ланкаширі на півночі (Trudgill, 2000). Вважається, що діалект скауз

виник у XIX столітті, коли велика кількість ірландських іммігрантів, а також неабияка кількість валлійців оселилися в цьому регіоні Англії (Wells, 2000).

Діалект скауз є дуже виразним та має мало спільного з акцентами сусідніх регіонів, а саме ланкаширським діалектом англійської мови, діалектами Манчестеру та Чеширу (Grant, 2007: 106). Назва діалекту походить від назви супу-рагу з баранини та картоплі, улюбленої страви моряків та бідних верств населення Ліверпуля й околиць.

Британський лінгвіст Джеральд Ноулз вперше провів усебічне та повне дослідження ліверпульської англійської і згодом створив основу для всіх майбутніх досліджень діалекту (Knowles, 1973). Дж. Ноулз присвятив розділи свого дослідження порівняльному аналізу інтонації ліверпульской англійської та RP (Received Pronunciation), а також сегментним особливостям мовлення.

Вивченням різних аспектів діалекту скауз займалася низка зарубіжних дослідників, а саме А. Грант та К. Грей (2007), М. Пейс-Сидж (2003), К. Ненс, С. Кіркем та Е. Гроарк (2015), К. Вотсон (2007).

На думку британського дослідника П. Традгіла (2000: 71), скауз відрізняється значною швидкістю та акцентованістю мовлення, широким діапазоном тональних підйомів та спадів, що є нетиповим для більшості діалектів Північної Англії. У південній частині Ліверпуля діалект є більш м'яким та ліричним. Ця різниця є найбільш суттєвою у вимовлянні голосних. Певні особливості консонантизму, притаманні діалекту на сегментному рівні, а саме: 1) TH-fronting (використання губно-зубних фрикативних [f] та [v] замість зубних [θ] та [ð]); 2) T-глоталізація (глотальний змичний використовується в якості алофона до приголосного [t]); 3) відсутність ротичності ([r] вимовляється в ініціальній та медіальній позиціях у словах, однак, не вимовляється у фінальній позиції). Згідно з дослідженнями, проведеними К. Вотсоном (2007), вокалічна система ліверпульської англійської характеризується наступною системою монофтонгів та дифтонгів: 1) монофтонги: [i:], [ɪ], [u:], [ʊ], [ə], [a], [a:], [ɒ], [ɔ:], [ɛ:], [ɛ]; 2) дифтонги: [iɛ], [ɔɪ], [aɪ], [aʊ]. Дистинктивною вокалічною рисою діалекту скауз є відсутність дифтонга [ɛə] та заміна його довгим монофтонгом [ɛ:], на кшталт у лексемі square [skwɛ:] (Wells, 2000). Дослідження, проведене корпорацією "McGowan transcriptions" показало, що найприємнішими на слух є акценти RP (Received Pronunciation), південно-ірландський і уельський, а найнеприємнішими – бруммі, скауз та манчестерські акценти (McGowan, 2019). Стосовно мелодійних характеристик ліверпульской англійської, дослідниками було виявлено, що діалект скауз, як й інші північні діалекти (Beal, 2008; Crystal, 2011), характеризується висхідною інтонацією у стверджувальних реченнях (Wells, 2000). Ще однією особливістю діалекту скауз є вузький тональний діапазон (Nance, 2015: 4). Незважаючи на системні розвідки, присвячені вивченню просодичних особливостей ліверпульской англійської, деякі її характеристики залишаються недостатньо вивченими.

Об'єктом дослідження є мовлення мешканців Ліверпуля. **Предметом дослідження** є темпоральні особливості мовлення мешканців Ліверпуля.

Мета дослідження полягає у визначенні просодичних темпоральних особливостей мовлення жителів Ліверпуля з урахуванням їх гендерної та вікової належності. Для реалізації дослідження поставлено такі **завдання**:

1. Опрацювати вилучений звуковий матеріал, дослівно записати текст монологічних висловлювань.

2. Визначити темпоральні характеристики мовлення носіїв діалекту скауз: 1) кількість складів у фразах; 2) швидкість мовлення та швидкість артикуляції; 3) тривалість усіх пауз (в мс); 4) середньопаузальну тривалість (в мс); 5) тривалість міжпаузальної ділянки мовлення; 6) коефіцієнт паузаціїї.

Матеріалом дослідження слугували аудіозаписи спонтанного мовлення 16 мешканців Ліверпуля (записи International Dialects of English Archive та Millennium Memory Bank). Загальна тривалість аудіозаписів склала 43 хвилини. Загальна кількість реалізацій у корпусі дослідження – 16 фрагментів текстів запису. Основними **методами** дослідження є **перцептивний** аналіз мовленнєвих відрізків та **інструментальний аналіз** з використанням програмного пакета PRAAT 6.1.05 (Boersma 2019).

Результати та обговорення. Результати попередніх досліджень доводять, що темп мовлення є змінним не лише в мовленні окремих людей, але й у регіональних варіантах тієї самої мови. У літературі з фонетики терміни “speaking rate”, “speech rate” та “articulation rate”, зазвичай, використовуються для позначення темпу мовлення як взаємозамінні. У роботі використано два способи вимірювання темпу мовлення: включаючи паузи (за визначенням Дж. Лейвера (Laver, 1994) – швидкість мовлення (speaking/speech rate) та виключаючи паузи (швидкість артикуляції – articulation rate). Одиницею вимірювання обрано кількість складів за секунду. Швидкість мовлення підраховувалась шляхом ділення кількості складів на загальний час звучання фрагменту. Дослідження проводилось із урахуванням гендерного та вікового факторів. Інформантів поділено на 2 вікові групи таким чином: «20 – 40 років» та «старші за 40 років». Основний критерій відбору інформантів – проживання на території Ліверпуля протягом усього життя. У таблиці 1 представлено результати підрахунку швидкості мовлення та швидкості артикуляції мовлення носіїв діалекту скауз.

Таблиця 1

Темп мовлення носіїв ліверпульскої англійської

Інформанти		Швидкість мовлення (speaking rate) (скл/с)	Швидкість артикуляції (articulation rate) (скл/с)
20 – 40 років	чоловіки	3,9	4,8
	жінки	3,5	5,2
старші за 40 років	чоловіки	3,2	4,5
	жінки	3,6	4,7

Дистинктивною особливістю мовлення носіїв діалекту скауз є більша швидкість мовлення чоловіків, ніж жінок у віковій групі «20 – 40 років» (чоловіки – 3,9 скл/с та жінки – 3,5 скл/с), тоді як швидкість артикуляції мовлення чоловіків цієї ж вікової групи є меншою проти швидкості артикуляції жіночого мовлення (чоловіки – 4,8 скл/с, жінки – 5,2 скл/с). Це пояснюється більшою паузальною насиченістю жіночого мовлення. У чоловіків вікової групи «старші за 40 років» швидкість мовлення та швидкість артикуляції є меншою, порівнюючи з жіночим мовленням.

Важливими складовими темпорального оформлення носіїв ліверпульської англійської є паузальна насиченість. У таблиці 2 представлено результати аналізу паузальної насиченості шляхом підрахунку коефіцієнта паузації та середньої тривалості пауз.

Під час визначення коефіцієнта паузації K_p оперуємо двома величинами: сумарною тривалістю звучання, включаючи паузи – t_Σ, і сумарною тривалістю звучання, виключаючи паузи – t_k. Коефіцієнт паузації розраховуємо за формулою:

$$K_p = \frac{t_\Sigma}{t_k} \qquad (1)$$

Таблиця 2

Темпоральні характеристики мовлення носіїв ліверпульской англійської

Інформанти		Коефіцієнт паузації (у відносних одиницях)	Середня тривалість пауз (мс)
20 – 40 років	чоловіки	1,35	618
	жінки	1,45	625
старші за 40 років	чоловіки	1,57	680
	жінки	1,32	645

Аналіз результатів, наведених у таблиці 2, показує, що найбільш паузально насиченим є мовлення чоловіків вікової групи «старші за 40 років» (K_p = 1,57). Мовлення чоловіків цієї вікової групи також марковано більшою середньою тривалістю пауз, порівнюючи з іншими інформантами (680 мс). Найменш паузально насиченим є мовлення жінок, що належать до вікової групи «старші за 40 років» (K_p = 1,32). Зауважимо, що у віковій групі «20 – 40 років» мовлення жінок є більш паузально насиченим, тоді як у групі «старші за 40 років», навпаки, чоловіче мовлення характеризується більшою кількістю пауз.

Значна варіативність проявляється в характері розподілу пауз у мовленні носіїв діалекту скауз (табл. 3). Усі досліджувані в мовленні мешканців Ліверпуля паузи класифіковано в такий спосіб: 1) надкоротка пауза – до 200 мс; 2) коротка пауза – від 201 до 500 мс; 3) середня пауза – від 501 до 800 мс; 4) тривала пауза – від 801 до 1200 мс; 5) надтривала пауза – більше 1200 мс.

Для просодичного оформлення мовлення жителів Ліверпуля характерним є превалювання коротких пауз, пауз середньої тривалості та тривалих, тоді як

надкороткі та надтривалі паузи є менш вживаними. Дистрибуцію пауз за їх тривалістю представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

Види пауз у мовленні носіїв ліверпульскої англійської

Інформанти		Види пауз (%)				
		Надкоротка	Коротка	Середня	Тривала	Надтривала
20 – 40 років	чоловіки	14	28	32	20	6
	жінки	12	33	27	26	2
старші за 40 років	чоловіки	13	27	35	17	8
	жінки	18	24	31	21	6

Отримані в результаті дослідження дані вказують на те, що в жіночому мовленні представниць обох вікових груп превалюють тривалі паузи (26 % у віковій групі «20 – 40 років» та 21 % у групі «старші за 40 років»), тоді як в чоловічому мовленні превалюють паузи середньої тривалості (32 % у віковій групі «20 – 40 років» та 35 % у групі «старші за 40 років»). Короткі паузи є більш частотними в мовленні жінок «20 – 40 років» та в мовленні чоловіків у віковій групі «старші за 40 років». Відзначимо також велику частотність заповнених пауз, що є дистинктивною особливістю монологічного мовлення.

Наведені нижче осцилограми уривків мовлення носіїв діалекту скауз ілюструють вищезазначені темпоральні особливості. На рис. 1 представлено осцилограму фрагменту мовлення мешканки Ліверпуля (21 рік):

I'm from Liverpool (445 мс) Eh –(677мс) 've got a cat called Lupin. (899 мс) Ehm, (900 мс) my family is originally (394 мс) from Scotland, (435) years back…

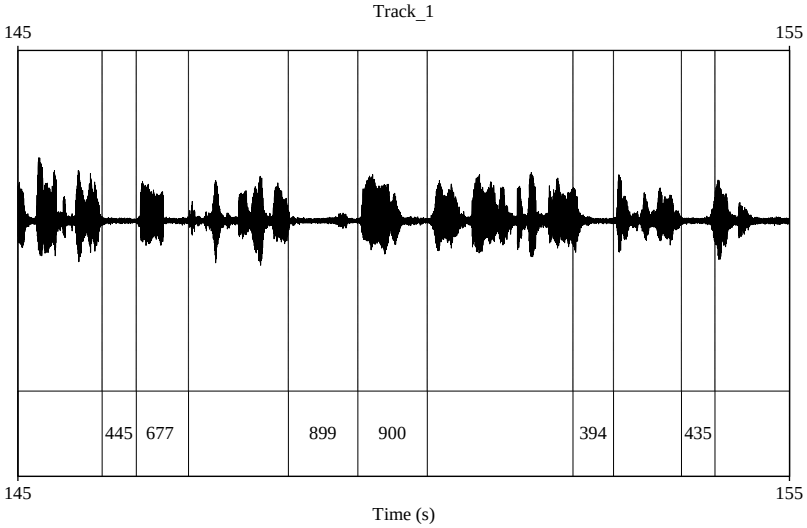

Рис. 1. Осцилограма вищенаведеного фрагменту

У наведеному 10 секундному фрагменті мовлення зафіксовано короткі паузи (445 мс, 394 мс та 435 мс), одну паузу середньої тривалості (677 мс) та дві тривалі паузи (899 мс та 900 мс), одна з яких є заповненою, а інша – незаповненою. Коефіцієнт паузації становить 1,6, а середня тривалість пауз 625 мс.

На рис. 2 представлено осцилограму фрагменту мовлення чоловіка (41 рік):

Aramark,(435 мс) which is a big company in the United States.(828 мс) It's um, a catering company, contract catering company.(626 мс) Erm,(1040 мс) it's not very big in England,(818 мс) but it's the, it's…

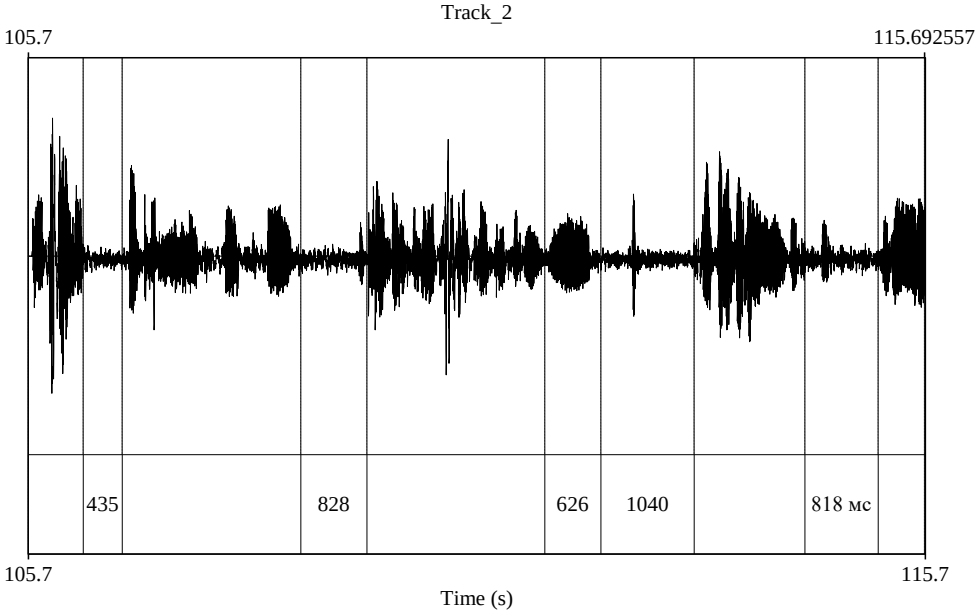

Рис. 2. Осцилограма вищенаведеного фрагменту

У наведеному фрагменті мовлення коефіцієнт паузації становить 1,59, а середня тривалість пауз 749 мс. Три паузи є тривалими (828 мс, 1040 мс та 818 мс), одна є короткою (435 мс) та одна середньої тривалості (626 мс).

Висновки. На підставі проведеного аналізу темпоральних характеристик можна констатувати, що темп та паузація відіграють важливу роль у просодичному оформленні мовлення носіїв діалекту скауз. Для темпоральної організації ліверпульської англійської характерними є збільшення швидкості артикуляції жіночого мовлення порівняно з чоловічим, більша паузальна насиченість жіночого мовлення у віковій групі «20 – 40 років» та чоловічого мовлення у групі «старші за 40 років», превалювання коротких пауз, пауз середньої тривалості та тривалих.

Перспективним напрямком подальшого наукового пошуку вважаємо проведення порівняльного аналізу темпоральних особливостей діалекту скауз з іншими північними діалектами Англії.

Список літератури

Beal J. C. English Dialects in the North of England: Phonology // Kortman B., Upton C. (eds.), Varieties of English. The British Isles, Berlin: Mouton de Gruyter, 2008. Vol. 1. P. 122 -144.

Boersma P., Weenink D. Praat: Doing Phonetics by Computer [Computer program], version 6.1.05. 2019. – Режим доступу: https://www.fon.hum.uva.nl/praat/.

Crystal D. Prosodic Systems and Intonation in English. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 390 p.

Grant A., Grey C. The Mersey Sound: Liverpool's Language, People and Places. Liverpool: Open House Press, 2007. P. 106-140.

Knowles G. Scouse, the Urban Dialect of Liverpool.University of Leeds: 1973. 347 p.

Laver J. Principles of Phonetics. Cambridge: CUP, 1994. 707 p.
McGowan J. What does your accent say about you? URL: www.mcgowantranscriptions.co.uk/british-accents-stereotypes/.
Nance C., Kirkham S., Groarke E. Intonational Variation in Liverpool English // Proceedings of the XVIII International Congress of Phonetic Sciences. 2015. P. 1-5.
Pace-Sigge M. Intonation in Scouse. In book: MA dissertation, Chapter: University Of Eastern Finland, 2003. P. 1-7.
Trudgill P. The Dialects of England. London: Wiley-Blackwell, 2000. 168 p.
Watson K. Liverpool English // Journal of the International Phonetic Association, 2007. Vol. 37(3). P. 351–360.
Wells J. C. Accents of English. L.: CUP, 1982.Vol. 2: The British Isles. 465 p.

References

Beal, J. C. (2008). English Dialects in the North of England: Phonology. In Kortman B., Upton C. (eds.), Varieties of English. The British Isles, Berlin: Mouton de Gruyter, Vol. 1., 122 –144.
Boersma P., Weenink, D. (2019) Praat: Doing Phonetics by Computer [Computer program], version 6.1.05. URL: https://www.fon.hum.uva.nl/praat/.
Crystal, D. (2011). Prosodic Systems and Intonation in English. Cambridge: Cambridge University Press.
Grant, A., Grey, C. (2007). The Mersey Sound: Liverpool's Language, People and Places. Liverpool: Open House Press, 106-140.
Knowles, G. (1973). Scouse, the Urban Dialect of Liverpool. University of Leeds.
Laver, J. (1994). Principles of Phonetics. Cambridge: CUP, 1994.
McGowan, J. What does your accent say about you? URL: www.mcgowantranscriptions.co.uk/british-accents-stereotypes/.
Nance, C., Kirkham, S., Groarke, E. (2015). Intonational Variation in Liverpool English. Proceedings of the XVIII International Congress of Phonetic Sciences, 1-5.
Pace-Sigge, M. (2003). Intonation in Scouse. In book: MA dissertation, Chapter: University Of Eastern Finland, 1-7.
Trudgill, P. (2000). The Dialects of England. London: Wiley-Blackwell.
Watson, K. (2007). Liverpool English. Journal of the International Phonetic Association, 37(3), 351–360.
Wells, J. C. (1982). Accents of English. L.: CUP, Vol. 2: The British Isles.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2020 р.